

Ovidiu Cristian NEDU

**THE MIND (MANAS) AND THE ILLUSORY PROJECTION OF
THE AFFLICTED (KLIṢṬA) INDIVIDUAL SELF (ĀTMAN),
IN VIJÑĀNAVĀDA BUDDHISM**

MINTEA (MANAS) ȘI PROIECTAREA ILUZORIE A SINELUI
INDIVIDUAL (ĀTMAN) PERTURBAT (KLIṢṬA), ÎN BUDHISMUL
VIJÑĀNAVĀDA

- Rezumat -

Conform Vijñānavādei, școala idealistă a budhismului, ființa individuală reprezintă doar o proiecție iluzorie și limitată a conștiinței universale, a „conștiinței-depoziț” (*ālayavijñāna*). Registrul experienței umane nu reprezintă o simplă formă de experiență între multe altele, ci una specifică, care reprezintă o „deviație” de la condiția firească a realității.

Privită dinspre registrul universal al conștiinței-depoziț, funcția constituirii individului este descrisă ca „apropriatie” (*upādāna*) a unei identități individuale de către conștiința universală, atunci când este privită dinspre individul însuși, funcția constituirii și menținerii individualității este descrisă ca „minte” (*manas*). În Vijñānavāda, mintea reprezintă acea funcție a conștiinței, acea ipostază a conștiinței care, apropiind un registru determinat al experienței ca identitate proprie, dă naștere ființei individuale.

Deoarece mintea reprezintă însăși condiția prin care se constituie persoana, experiența personală include, în mod automat, activitatea minții. Mintea (*manas*) este aceea care, în mod non-conceptual, apropiază persoana, sinele individual, însă la nivelul minții experiența egoului este încă ne-delimitată conceptual, irațională, inconștientă, instinctuală, subliminală. Atașamentul față de ego, așa cum este el experimentat la nivelul minții, se manifestă sub forma instinctelor iraționale, a pornirilor naturale. Doar la nivelul experienței conștiinței mentale, egoul, sinele individual, este înfățișat în chip rațional, conceptual, dobândind o identitate conceptuală clar delimitată, determinată.

Atunci când o anumită serie de factori a dobândit un statut de „sine individual” (*ātman*), de „persoană” (*pudgala*), entitatea astfel creată nu

reprezintă altceva decât o ficțiune ontologică. Conștiința afectată de eroarea (*viparyāsa*) sinelui individual se stabilește pe sine într-un registru al iluziei ontologice, registru care este considerat în mod eronat drept realitate. Ceea ce există în mod autentic, adică realitatea ultimă (*dharmadhātu*) și fluxul condițional (*pratītyasamutpāda*) de o natură ideatică, sunt pierdute din vedere atunci când persoana, sinele individual sunt considerate drept reale și când întreaga experiență începe să fie structurată pe baza tendințelor induse de identitatea individuală.

Activitatea minții deține un statut de „eroare fundamentală” (*viparyāsamūla*), de ignoranță fundamentală, activitatea sa de ocultare producând acea ignoranță de fond care afectează ființa umană pe parcursul tuturor experiențelor sale. Absența cunoașterii absolute la nivelul experienței ființei umane se explică tocmai prin faptul că această experiență se constituie pe baza experienței minții.

Atitudinea subiectului experienței față de acele componente ale experienței ce au fost asumate ca identitate proprie (*ātman*) se schimbă și devine una de „elevație” (*unnati*), de „mândrie” (*māna*). Atitudinea avută în vedere prin acești termeni este aceea de importanță specială acordată anumitor componente ale experienței, importanță datorată atribuirii unui nou statut lor. Odată ce natura sa proprie a fost identificată la nivelul experienței fluctuante, această experiență încetează a mai reprezenta doar experiență, și dobândește, în mod iluzoriu, substanțialitate, natură proprie. Transformările experienței nu îi mai sunt indiferente subiectului, nu mai constituie simple experiențe, ci apar drept alterații ale însăși naturii sale. În acest fel, conștiința ajunge să fie afectată de perturbație (*kleśa*), ajunge înlănțuită în propria sa proiecție. Tensiunea și suferința specifice vieții umane se constituie tocmai pe baza acestei identificări eronate a naturii umane cu individualitatea iluzorie apropiată de minte.

Cuvinte cheie: budhism, Vijñānavāda, minte, *manas*, sine individual, *ātman*, perturbație, *kleśa*.